

Este de două ori în septimana: Joi și Dominica, era când va pretinde importanța materiei, va cădea de trei sau de patru ori în septimana.

Pretul de prenumerație

„ anu întreg	8 fl. v. a.
„ jumătate de anu	4 „
„ patratru	2 „
„ anu întreg	1 fl.
„ jumătate de anu	6 „

ALBINA

Prenumeratiuni si facu la toti dd. corespondintia nostri, si de-adreptulu la Redactiune Stationssasse Nr. 1. un le suau a se adresă si corespondintiele, ce privecu Redactiune, administratiunea sau speditur'a; cate vor fi nefrancate, nu se vor primi: era cele anonime nu se vor publică.

Pentru anuntia si alte comunicatiuni de interesu privatu — se răspunde cate 7 cr. de linia; repetirile se facu cu pretiu scadiutu. Pretiulu timbrului cate 30 cr. pent. una data se antecipa.

Onorabilului Publicu alu nostru!

Avendu in vedere serbatorile, ce deja sambet'a viitoria incepu cu d'ea de unu a romano-catoliciloru, pentru a ne usura intru catu-va sarcina restantiilor ce jacea a sup'a-ne, scoseramu acesta septimana foia nostra de patru ori in patru cole intregi, adeca: marti, joi, ieri si astadi; puseramu totu odata la proba poterile tipografice si redactionale ce ni stau la dispozitiune.

De restantiile ce ni se gramadisera de la inceputulu lui noevre candu luaramu a sup'a-ne Redactiunea, ne-am usurat catu de bine; curundu avemu se incheiamu si actele congresului din Sibiu: insa ni mai jacu in reserva o multime de manuscrise, agramadite in luncle de mai nainte: augustu, septemvre, octomvre. In privint'a acestora venimu a rogă pre toti domni corespondinti si colaboratori ai Albinei, se aiba bunatate a reclamá a nume publicarea acelor acte nepublicate, a caroru publicarea o tienu de interesu seu trebuintia neapertu!

Acesta pentru a ni inlesni orientarea in labirintulu acelor restantie.

Redactiunea.

PESTA, 17 dec. n. 1870.

De două zile mai tota diaristic'a magiara si nemtiésca, ródé ca la unu soricu la respunsulu contelui Beust catra Dr. Lad. Rieger, conducatoriulu cehiloru, — respunsulu de carele vorbiramu si noi in nrulu de ieri. Dar minunate mai sunt glósele ce-i facu — diferitele partite, acelu respunsu!

Sentint'a finale mai din tóte partile este — *recunoscintia si lauda*. Ungurii nostri, casi cumnatii loru, centralistii de preste Laita, multu se credeau amerintiati in stepanirea loru prin incercarile dlui Beust — de impacatiune cu cehii: acum, dupa acestu respunsu, unde dlu Beust dice categoricu cehiloru ca — *dreptulu se fia dreptu si pactulu pactu*, si unde conducatori cehiloru, destulu de — ridiculu se numescu turburatori de pace, — acuma domni centralistii nostri dualisti resuffa mai liberu!

Dar cinismulu unora merge pan' la obrasnicia; d. e. „Ellenör“ se scóla din acestu indemn cu o adeverata furia a sup'a agitatoriloru si conspiratoriloru contra monarchiei de astadi, — „Ellenör“ alu carui Redactore in viet'a lui n'a facutu de catu a agitá si conspirá contra monarchiei de — ieri! — Dar cehii, suntemu convinsi, ca nu li vor remanetori respunsulu cuvenitu. —

In delegatiunea nemtiésca ocaasionalminte s'a facutu vorba despre — „spiritulu armatei“, atunci ministrulu comunu de resbelu s'a sprimatu ca — „se póte cumca ici-cóla vor fi resonandu in armata.“

Acesta spresiune, oficeriloru din fruntari'a croato-slavona dede impulsu, d'a adresá dlui Ministru Kuhn, prin organulu „Politik“ de mercuri-a trecuta, o declarare si provocare atátu de resoluta si sfasiatória de inima, cum de buna séma nu a mai vediatu lumea de la ofi-ciari subordinati facia cu suprem'a autoritate militaria!

Ca de proba citámu la acestu locu urmatóriele pasagie cari caracterisédia de plinu situatiunea in Anstro-Ungaria: „Noi c. r. oficieri din fruntari'a militaria, statatória de 14 1/2 regiménte, prin nedreptatile, ce suprem'a autoritate militaria de la 1866 si pana astadi essecuta in contra-ne ne'ncetatu, ba inca din ce in ce totu mai sentibilu, atátu de

profundu suntemu vatemati in sentiulu nostru de onóre, si atátu de adencu suntemu atacati in esistint'a nóstra, incátu afora de in Ddieu in tóte, tóte ne-am perdutu sperantia si increderea.“

„Pricepi Esc. ta acesta limba ce purcede din inim'a militarésca afundu gignita? Ea, acesta limba, este celu mai genuinu organu alu sufletulu nostru, este curata ca adeverulu lui Ddieu.“

„Se nu desconsideri efaptulu sentiulu de onóre vatemata, cáci acesta are o morala de feru, carea radiemata fiindu pe 80 de mii de baionete si pe credint'a in Ddieu, este nedevingibila!“

Éca spiritulu armatei austro-unguresci! —

In referintiele din afora n'avemu se notámu nici o schimbare si nici unu momentu nouu.

Din resbelulu franco-nemtiésca.

(L.) Mari lucruri se pregatescu in nordulu Franciei. Ginerariulu francesu Faidherbe totu mai multu se apropia de Parisu, incátu — precum spune o telegrama sosita asta séra din Versailles, ar stá dejá la Compiégne cu 70,000 de combatenti si cu o artilaria insemnata. In cortelulu generalu nemtiésca din Versailles se fia mare nepacuire, vedindu-se periclitatu din tóte partile. Éca caus'a de ce ginerariulu nemtiu Manteuffel, invingatoriulu de la Amiens, care pornise spre malulu marii atlantice, se trage in mersuri fortiate spre Parisu pentru a impededá armat'a francesa in naitarea ei intru ajutoriulu Parisului. Dar dinsulu este urmáritu de alta armata francesa, sub comand'a ginerariulu Moltke, carea de la Havre, crasmece a fostu se-lu ocupo nemtii. Acesta armata francesa seu cá-lu va tiend legatu pre Manteuffel seu, in casu de nu i-ar succede a-lu ajuuge, se va impreuná cu armat'a ginerariulu Faidherbe si apoi ar cooperá impreunate contra nemtiloru de naintea Parisului. Acesta operatiune bine condusa póte aduce deblocarea Parisului si o catastrofa cumplita nemtiloru. Astadi seu mane — póte cá chiar candu scriemu aceste siro se va fi intemplandu o lupta sangerósa si decietória pentru incheierea resbelulu.

Din tóte combinatiunile se vede cá Trochu stá se erumpa cu poteri insemnate si in contielgere cu armatele francese de média nópte. —

Operatiunile armatelor francese de média di ni sunt cu totulu necunoscute, nici chiar prusii nu sciu cá in catr'o a plecatu Chaney. Unii dicu cá in diosu spre Tours ér altii — precum disoramu si noi in nrulu trecut, cá spre Le Mans pentru a se impreuná cu armat'a de Bretagne, ce constá din 60—70,000 de luptatori. Dar velulu misteriositati cátu de curundu se va redicá prin o lupta crancena. Daca ginerariulu Chaney va fi pornitu spre Le Mans, atunci fórté usioru i póte succede a nimici pe mureducele de Mecklenburg, intarindu-se cu poteri insemnate. Vom vedé cu ce ne va suprinde dilele acestea. —

In resaritululu Franciei, nemtii sunt siliti a paresi pasirea ofensiva si a observá deocamdata — póte cá pentru totdeun'a in acestu resbelu—ofensiv'a, cáci betranulu Garibaldi causá mari perdiri ginerariulu Werder.

Intru atát'a sunt resumate tóte scirile ce sosira in decursulu dilei de astadi. —

Bugetulu Ungariei pre 1871.

C) Acoperirea ordinaria.

1. Minist. la curtea	
MSale, are venitu din chiria de casa	540 fl.
2. Minist. de interne:	
Dupa casele de smintiti	27,619 fl.
Alte perceptiuni	8.000 fl.
La olalta: 35,690 fl.	

3. Minist. de finantie:

Darea de pamentu	34,177,000 fl.
Darea de case	6,368,000 fl.
Darea de venitu	8,490,000 fl.
Darea de cascigu pers.	7,515,000 fl.
Interes dupa restantie	820,000 fl.
Tacsa de casarea darei	208,000 fl.
Darea de spirtu	6,700,000 fl.
Darea d. consum. d. vinu	2,411,000 fl.
Darea d. consum. d. carne	1,900,000 fl.
Darea d. consum. d. bere	1,220,000 fl.
Darea dupa Zaharu	1,051,000 fl.
Timbrulu	4,000,000 fl.
Competintiele dupa actele justitiarie	8,571,500 fl.
Tacsa diverse	338,500 fl.
Proba arg. si aur.	26,300 fl.
Nauliulu	2,450 fl.
Venitulu d. tabacu	25,578,200 fl.
Venitulu d. Loteria	2,739,350 fl.
Venitulu d. sare	14,708,000 fl.
Venitulu mosieloru d. statu	24,564,171 fl.
Alte diverse	163,725 fl.
La olalta: 154,508,196 fl.	

4. Minist. d. comunicatiune:

Contab. garantieloru si inspectiunea drum. ferate	25,830 fl.
Oficiele cladir. publice	52,000 fl.
Din conservarea sioseleloru	4,000 fl.
Din constr. hidraulice	150 fl.
La olalta: 81,580 fl.	

Minist. pentru agricultura, industria si comerciu:

De la instit. d. economia	49,300 fl.
De la ergeliele statului	1,610,740 fl.
De la scól. veterin. din Pesta	10,400 fl.
Post'a	4,170,000 fl.
Telegrafulu	1,112,000 fl.
Carantina	12,700 fl.
Cas'a de pemnuri in Pesta	137,000 fl.
Din diverse venituri	27,010 fl.
La olalta: 7,170,150 fl.	

6. Minist. culteloru instruct. publ.

In centru venitu	41,785 fl.
Institutele de invetiam	231,285 fl.
Diverse altele	24,490 fl.
La olalta: 297,560 fl.	

7. Minist. justitiei:

In centru venitu	2,000 fl.
In casele detentionale	40,820 fl.
La olalta: 42,820 fl.	

Acoperirea ord. intréga: 159,136,536 fl.

D) Acoperirea extraordinaria.

1. Minist. d. finantie:	
Diu vindierea d. mos. d. statu	949,303 fl.
Din monetarie cascigu la prefacerea monetei de arg.	250,000 fl.
Economisare in regiulu vam.	98,600 fl.
Din dari restante	2,500,000 fl.
Din restantiile prov. d. dare	3,000 fl.
Din fondulu de garantii Ra'ta de rescump. a districtulu de Tisza	5,550,000 fl.
Din rescump. dieciuelei de vinu in Buda-vechia	185,714 fl.
	51,561 fl.
La olalta: 9,588,178 fl.	
2. Minist. de comunicatiuni:	

Compens. inspectiunei drumurilor de feru	150,000 fl.
3. Minist. p. agricultura, industria si comerciu	
Din vendierea unei moiri in Kisbér	10,000 fl.
Totala acoperire extraordinaria: 9,748,178.	
Acoperirea ord. si straord. impreuna: 168,884,624 fl.	

Asemenandu totulu recerintieloru, de 181.577,859 fl. cu totalulu acoperire, de 168.884,624 fl. se aréta aci unu deficitu de: = 12.693,235 fl. v. a. —

PRELIMINARIULU de spese si de recurse comune in monarchia Austro-Unguresca pe anulu 1871.

1. Pentru minist. riulu de esterne:	
a) ordinari	4,267,682 fl.
b) extraordinari	76,105 fl.
In totalu: 4,343,787 fl.	
2. Pentru minist. de resbelu:	
a) ordinariulu armatei	78,644,439 fl.
b) extraordinariu	6,800,724 fl.
Impreuna: 85,445,163 fl.	
c) Ordinariulu marinei	8,351,000 fl.
d) extraordinariu	3,882,700 fl.
Impreuna: 12,233,700 fl.	

Poterea armata intréga, cu recerintiele ordinari si extraordinari in totalu: 97,678,863 fl.

3. Pentru minist. comunu de finantie:	
a) recerintia ordinaria pentru minist. d. esterne ord. si straord. din impreuna	140,010 fl.
b) pensii militari	264,200 fl.
c) pensii militari	1,210,000 fl.
d) pensii pentru marina	225,000 fl.
e) pensii contabil. militar.	134,200 fl.
f) pensii proprie	1,100 fl.
g) pensii pentru suprem'a contab. comuna	6,800 fl.
In totalu: 1,783,810 fl.	

Control'a contabilitatei 104,095 fl. v. a. Sum'a principala a recerintieloru; Cea ordinaria 93,149,976 fl. Cea extraordinaria 10,760,519 fl. **Totalulu: 103,909,495 fl.**

Veniturile proprie ale celoru trei Ministeria facu sum'a de — 3,530,987 fl. acesta suma substragendu-o din totalulu recerintieloru, remane sum'a curata de recerintie — 100.378,508 fl.

Venitele din vámi la fruntariile partiloru cislaitane se prelimina cu 15.664,000 fl; ér cele de la fruntariile ungueresci — 2.885,700 fl; impreuna: 18,549,700 fl. spesele de manipulatiune a vameloru din ambele parti se punu in prelinunariu cu — 1.850,000 fl. Astfeliu se aréta unu prisosu bunu de — 16.699,700 fl.

Din acestu venitu vamale substragendu pentru partile cislaitane o restituire a darei de consumu de 3.000,000, ér pentru partile ungueresci — de 1.500,000 fl. impreuna 4.500,000 fl. — remane unu prisosu curatu de venitu vamalu de 12,199,700 fl.

Astfeliu prin dotatiune va trebui acquerita o suma ordinaria de 77.419,289 fl; ér extraordinaria de 10.760,579 fl; impreuna: **88.179,868 fl.** Din acesta suma cadu pe tierile reprezentate in senatulu imperiale, dupa proportiunea de 70 % = 54.193,502 fl. 30 cr. ordinari, 7.532,405 fl. 30 cr. straordonari impreuna: 61.725,907 fl. 60 cr; ér pe tierile ungueresci, dupa proportiunea de 30 %, 23.225,786 fl. 70 cr. ordenari, si — 3.225,173 fl. 70 cr. straordena-

ri. Adeva Ungaria are se acopera impreuna: 26.453,960 fl. 40 cr. v. a.

NB. Afara de aceste recerintie comune, Ministeriul comunu da reshlu indata la inceputu a insinuat trebuintie extraordinarie de 60.407,833 fl. v. a. pentru completarea armelor si acoperirea unor spese dejă facute.

Din acēsta suma, cele 30% ce cadu a sup'ra Ungariei facu 18.122,350 fl. cari trebue acoperiti prin creditu sēu imprumutu.

Astfelu deficitulu Ungariei, cu cele 12.693,235 fl. mai susu aretate, se urca — numai dupa aceste date, la cifra de 30.715,585 fl. v. a.

Dar ast'a nu este inca totu; mai sunt si altele pre cum vom aretā la rondulu nostru. —

De la congresulu nationalu bisericescu.

Siedinti'a a XIV. (si cea din urma) s'a tēnutu in 16/28 Oct. 1870. — Membrii congresuali inca de timpuriu s'au adunatu in sala siedintieloru si aseptau pe Esc. Sa prē Santitul Metropolitu si presiedinte congresualu, carele intrandu insocitu de Santiele loru parintii *Episcopi Procopiu si Ioanu*, recum si de alti membri ai congresului, intre sgomotōse urari de „se trāiesca“ ocupa scaunulu presidialu, si dupa ce designēza pe deputatulu *Juan Lengeru* de notariu alu acesteia din urma siedintie, dā rondu agendelor congresuale restante in urmatōri'a ordine:

1. Notariulu siedintiei precedente cetesce protocōlele siedintieloru precedente inca neautenticitate, cari dupa unele observatiuni se a-prōba. —

2. *Escelenti'a Sa*, provocandu-se la drep-tulu ce-lu are in puterea Statutulu organicu, pe toti membri din cleru, alesi in consistoriulu metropolitanu, i dechiara de intariti din partea sa ca metropolitu.

Congresulu iē acēsta dechiariune la cunoscentia cu espresione de viua multimita. —

3. *Presidiulu* comunica congresului, cā capitanulu *Teodoru Seracinu* si-a tramisu actele de alegere.

Se predau comisiunei verificatōre, carea numai decātu le si esaminēza in fati'a locului si prin referintele seu *Iositu Orbonasiu* re-alegere ale domnului *Parteniu Cosma* — alesu in cerculu Beiusiului, — dup' aceea ale domnului *Joane Filipescu*, alesu in cerculu Turdei, — si in fine ale domnului *Teodoru Seracinu*, alesu in cerculu (XII) *Ohaba-Bistra* din dieces'a Caransebesiului, — le-a aflatu in ordinea prescisa de lege, si-li recomanda maritul congresu spre verificare.

Congresulu ii primesce de verificati, si cu acēst'a trece la ordinea dilei, la care in loculu primu se afla.

5. *Petitiunea Romaniloru Brasioveni*, pa-

rochi-ni ai bisericii de la S. Treime din cetate. Densii se rōga, ca meritulu congresu se se 'ntrepuna la locurile competente cu tōta autoritatea si seriositatea sa, si in puterea legii si in numele natiunei se staruiesca ca autonomi'a bisericesca garantata de lege, se se sustiena in biserice'a din cetatea Brasiovlui cu hramulu S. Treimi. Ei se plangu, cā o mana de ōmeni de nationalitate Bulgaro-Greci pretindu, cā biserice'a e a lor, si pe bas'a acestei pretensiuni false impede, ca administrarea bisericesca se se esecute in intielesulu Stat. org. Mai departe se plangu, cā amesteculu regimului in acēsta cauza asia a mersu de departe, incātu tōta autonomi'a bis. a devenitu ilusoria; ba ce e mai multu regimulu amestecandu-se in acēsta afacere nu staruesce a se esecuta nici decisiunile sale proprie ci lasa pe Romani cā fi batjocur'a Bulgaro-Greciloru, cari n'au nici *Dum-nedieu*, nici religiune, si acēsta stare dāreza acum de aprōpe 2 ani de dile.

Comisiunea petitiunaria prin referintele-seu *Laz. Jonescu* face in acēsta cauza o propunere de urmatōriulu intielesu: Congresulu se faca o reprezentatiune contra ministrulu de culte, in carea se se cēra ca se se sustiena in deplina valōre conclusele consistoriului archidiecesanu, aduse in acēsta cauza, cu deosebire conclusulu de sub nr. 85 din an. 1868, fiindu cā acel'a decide caus'a dupa principiulu de egala indreptare intre Romani si Bulgaro-Greci, dupa natur'a bisericii ca institutu crestinescu si ca *bonum publicum*, desl din actele comisiunei micste emise de guvernulu spre cercetarea datelor despre esistinti'a acelei bisericii de la infintiarea ei, lamuritu se vede, cā Romani au fostu in majoritate si la infintiarea ei, au fostu si de atunci incōci si sunt si astadi. Dar si pana candu se vor puue numitele concluse consistoriale in deplina lor valōre, — in intielesulu Stat. org. — maritul congresu se staruiesca, ca ordinatiunea ministeriului de culte de sub nr. 9561 din an. 1869 se se esecute si in partea sa favorabila pentru parochianii romani, cu atātu mai tare, incātu partea cea favorabila Bulgaro-Greciloru din aceeași ordinatiune ministeriala s'a pusu in lucrare dupa publicarea ei indata.

Deputatulu Brasiovlui *J. T. Popoviciu* doresce a se luā la protocōlu, cā: desl suntēmu siliti in casulu de fati'a *Teodoru Seracinu*, totusi acēsta impregiurare se nu servēca de casu de precedentia pentru guvernulu in viitoriu. —

Congresulu primesce propunerea comisiunei in totu cuprinsulu ei. —

6. Acelasi referinte alu aceleiasi comisiuni reportēza, cā mai multi crestini din Fagetu se rōga a se suspinde de la oficiulu seu protopopulu *Fagetulu At. Joanoviciu* din cauza, cā asupresce poporulu cu tace banali mai mari, decātu cum le prescrie legea. — Comisiunea propune, continua referintele, ca tōte actele

se se strapuna la consistoriulu diecesanu din Caransebesiu. Acel'a se fia indetoratu a cercetā si a judecā caus'a, dupa aceea a reportā despre rezultatulu cercetarii consistoriului metropolitanu de o parte, ēra de alta parte a incunoscentia si pe suplicantu. Consistoriulu metropolitanu se reportēza apoi congresului celui mai de aprōpe ex offu.

Dep. *J. Favru* desfasura caus'a, din care s'au adresatu respectivii petenti si contra congresu, dicendu cā densii au crediutu cā astfelu se va deslegā afacerea mai in graba. De altmintrea caus'a se afla pe calea judecatoriei civile la tabl'a regēca.

Dep. *Babesiu* dice, cā comisiunea a mersu prē departe, cāndu a disu in propunerea sa cā „numitul protopopu si-a perdutu increderea la poporu.“ Caus'a inca nu e decisa, si asia nici nu se potu afirmā anticipandu cu positivitate cuvintele citate, cari cuprindu o judecata pronuntata. Asemenea nu afla cu cale si justificabila din lege — procedur'a ce vre s'ō normezē comisiunea ex offu. Acea sēu este conforma legii, sēu nu: in casulu d'antaiu ea este de prisosu, in alu doilea nepermissibile. Deci e de parere ca amintitele cuvinte si instructiuni se se omite din propunere. Acēsta parere e spriginita si de deputatulu *J. Bartolomeiu*.

Congresulu primesce parerea comisiunei cu modificatiunea propusa de deputatulu *Babesiu*. —

7. Totu acelu referinte reportēza, cā *Lazaru Lazarescu*, locutoriulu din Basesci se rōga, ca maritul congresu se deoblege pre protopopulu *At. Joanoviciu* a-i restitui sum'a de 34 fl. v. a. care a fostu silitu a i-o responde pentru o siedula de cununia.

Dupa propunerea facuta de comisiune, congresulu decide a se strapune acēsta rogare la consistoriulu diecesanu respectivu spre competentia mai departe petactare. —

8. Acelasi referinte impartasiesce, cā mai multi crestini din *Obadu, Petromanu, Cebza si Macedonia* — in protopopiatulu *Ciacovei* — precum si 4 preoti totu de acolo se plangu in contra abuseriloru si a purtarii necorespondentorie a parintelui protopopu *Joane Petroviciu Seimanu*.

Congresulu, dupa propunerea comisiunei, decide, ca incusesele aceste se se predēca consistoriulu diecesanu respectivu si spre decidere in sfer'a competentiei sale, avendu a informā despre rezultatulu pe petenti, si a referā si congresului celui mai de aprōpe.

9. Totu aceeași comisiune prin referintele seu comunica congresului, cā mai multi crestini din *Zlatna* desmintiesc u defaimelē aduse la congresu de alti parochieni din același locu in contra preotului de acolo.

In consunantia cu propunerea comisiunei congresulu iē la cunoscentia acēsta impartasire.

10. In fine comisiunea petitiunaria se desface de tōte agendele, cu cari ērā insarcinata de congresu, referandu rogarea poporeniloru

si a preotiloru din *Halmagiu*, dieces'a *Aradului*. Acestia se rōga, ca maritul congresu se-i dispenseze de prescriele din decisulu consistoriului *Aradanu* de sub nr. 106 a. c. cā numai gimnastisti absoluti se pōta fi primiti in teologia. Dreptu motivu aducu ei acea impregiurare, cā parochiele in acelu tēnutu sunt fōrte serace si nici unu absolutu de 8 clase nu se resolve pentru preotia.

Comisiunea propune a se decide, cā de ōroce dispusitiunea de care e vorb'a, se tiene de cerculu de activitate alu sinodului si respect. alu consistoriului din *Aradu*, congresulu nu pōte face nici o dispusitiune contraria, dar la organizarea generala a instituteloru teologice din metropoli'a intrēga, va luā in consideratiune acēsta rogare. Deocamdata in sa rogarea se se indrumēze la consistoriulu din *Aradu*, ca se insciintieze pre petenti despre decisiu.

Congresulu primesce propunerea comisiunei.

11. Dep. *Dr. At. Marienescu* ca referinte alu comisiunei insarcinate cu elaborarea unui operatu pentru procedur'a matrimoniala si disciplinaria, reportēza, cā comisiunea nu a fostu in stare de a se ocupā de amendōna procedurile, atātu din caus'a insemnatii obiectelor cātu si a timpului scurtu. Cātu pentru procedur'a matrimoniala, recomanda de astadata ca de manualu „*Dreptulu canonicu*“ alu *Esc. Sale* parintelui metropolitu *Andrieu*, ēra pentru viitoriu recomanda alegerea unei comisiuni pentru compunerea unui proiectu.

Ce se atinge de procedur'a disciplinaria, comisiunea de acum'a a luatu de basa proiectulu comisiunei din 1868 si, pe langa unele modificatiuni, a combinat unu operatu care-lu asterne.

Comisiunea si in privinti'a disciplinei, considerandu insemnatatea obiectului, a lucratu numai o instructiune provisoria, lasandu timpulu combinarea unei proeedure definitive; — deci acēsta instructiune indresnesce a o recomendā in deosebi pentru necesitatea imperativa ca scoarele protopopesce se aibe ōresicare indreptariu, si ca se se introduca o uniformitate, ēra preotii si invetiatorii se aiba midilocu legalu de aপরare, fiindu o cestiune importanta procedur'a si suspendarile ce se intenta preotiloru.

Din acēsta cauza principiale desfasurate de comisiune se intorcu cu deosebire pe langa procedur'a scripturistica. —

In unele dispusitiuni comisiunea a luatu in consideratiune grabirea incheiarii procesului disciplinariu, si incungurarea de spese procesuali mari.

Dupa aceste premeteri se cetesce operatulu comisiunei pentru instructiunea provisoria.

Dep. *Babesiu* luandu cuvintulu dice: cā-i vine greu se vorbēca la obieptu, candu cugeta cā este se se incheie sesiunea si cā prorogarea congresului nu s'a primitu. E unu

FOISIÓRA.

Ierarchi'a si natiunea Romana, in suferintiile ei seculare si Martiriulu lui Moise Nicōra.

(Continuare.)

Dar *MSa* primindu acestu planu si aprobandu-lu, ca se dee unu sboru mai rapede acesteia ideii, binevoī a-si luā siesi epitotulu „*Parintole Institutului Preparandialu*.“*) Si asia *Preparandi'a* se incepū in 15 novem. an. 1813 dupa cum aretā cerculariulu v. consistoriu din *Temisióra* din 24 oct. an. 1812, ēra deputatiunea scolara in *Pesta*, sub presidiulu dlui *Urosiu Nestoroviciu*, si-a inceputu activitatea in 26 martie an. 1813.**)

Preparandi'a facea minuni, tenerii din tōte unghiurile insetati de lumina si cunoscentie alergau la dens'a; desl fōmētea cea mare pre atunci ērā mai tormentatōria, totusi ērā indesuita de auditori. Tienu minte si astadi, cā doi plugari betrani din *Cosiava*, loculu nasterii mele, la an. 1816, din *Cosiava* duceau in spate

*) Vēdi Intimatulu R. Locotenintiei unguresci din an. 1813 Nr. 26,500.

**) Vēdi decretulu de la curtea sēu cantielari'a aulica din 26 mart. nr. 3651 prin Locotenintia publicatu numai in 18 aprilie an. 1816 Nr. 10,776.

o mesura de faina de ocurudiu la fiii loru in *Preparandi'a*, cale de 15 mile. La an. 1815 prin diliginti'a celoru 6 directori se affiu infintiata 1127 de scōle incepōrie, cele mai multe prevediute cu *Invetiatori preparandiali*; ēra fondulu se redicase pana la 180 de mii fl. v. a. unu capitalu prē respectaveru pre acelu timp. Publiculu atātu ērā de incuragiatu de *Maiestatea Sa* prin medaliele de auru si argintu, date contributoriloru mai emulatori, incātu si strainii concungeau cu oferte maritimōse. Pe langa aceste, tasulu alu doilea, respective astadi alu treilea, aducea mii de florinti; auct'a *invetiatoriloru* — fiecare *invetiatoriu* trebuia se contribuē la fondatiune in 8 ani de dile o suma egala cu salariulu seu, — si decimala — adeva comunele trebuiau in proportiune cu salariulu *invetiatorului* se contribuē la fondulu preparandialu 10%; — acestea inca sporiau enormu crescerea fondului. Dara, planulu celu bine nimeritu (dupa care ar trebui si noi cesti de acum se urmāmu) nu s'a urmatu cu destula esactitate; cu tōt' este siguru, cā daca nu muriā asia curendu intemeiatoriulu aceliu, am avē fondatiune, nu pentru sustinerea unei *preparandii*, dar si a unei universitati *Romane*.*

Dara! ce face satana? — ierte-mi-se esprimarea acēst'a, vēdi *Luca Evang.* 22, 3 —

*) Daca nu am fi patitu si aici ca cu fondurile cele lalta comune cu Serbiu. R.

inimiculu luminei, satana, nu va progresulu si luminarea poporului.

Dupa moartea meritului, barbatu *Urosie*, se compune un'a *Denunciatiune* contra *Maiestatea Sa* contra *Preparandiei*, dicendu cā de candu au inceputu a iēsi *invetiatori* din *trens'a*, poporulu a inceputu a se demoralisā in gradulu celu mai mare, aducendu diferite motive precum: stricarea serbatoriloru si a posturiloru. Dara, ca se se dee pretiu si valōre acestei intreprinderi infernale, in an. 1816 fura chiamati toti protopopii la *Carlovetiu*, fiecare dupa dieces'a pre rondu; acolo i ospetā bine capulu bisericeii si dupa acea i pune pe toti se subscrie defaimelē. Numai patru protopopi n'au subscrisu adeva: *Chiriloviciu* alu *Vilagosiului*, *Georgeviciu* alu *Temisiorii*, *Atanasieviciu* alu *Lugosiului* si *Tomiciu* alu *Caransebesiului*, parte ca bine simtitori, dar parte ca decorati de *MSa* pentru zelulu desfasuratu in privinti'a fondatiunei. Pentru acestu pasu curajos si moralu fura persecutati tōta viet'i loru.

MSa ērā surprinsu de acēsta apucatura, si acum, superatu cā intentiunile sale in locu de progresu, aducu otrava, nu scia, ce va se urmeze. Acum aveau Romani lipsa de unu barbatu extraordinariu, carele se aiba si voia si cunoscentie si taria morala impreunate cu destulu curagiu, ca se pōta da deslucirile necesarie la locurile mai nalte, se pōta sustienē intentiunile nobile ale *Monarchului* si astfelu se paralizeze blasfemiile venite din partea capului

bisericescu serbu. Bene notandum noi nu aveamu nici o persōna de infuintia pe langa *Maiestatea Sa*.

III.

Sōrtea popōraloru e in man'a lui *Dumnedieu*, — dice prof. *Danilu*. Candu ērā momentulu decidetoriu — *Monarchulu* adeva sedusu de consiliarii sei corupti cu bani, ērā apōpe se nimicēca institutul creatu de sine insusi si se despretuiesca natiunile ce-i erau mai fidele, — atunci *Provedinti'a* ingrigi-se inca mai de timpuriu ca la acel'a locu decidetoriu se vina unu barbatu raru si tare ca o stanca in convingerile sale, chiamatu fiindu de susu spre salvarea natiunei sale, si acel'a ērā: *Moise Nicōra*.

Mo'se Nicōra, e nascutu in *Giula*, comitatulu *Bichisiului*, din parinti plugari, dar dupa diliginti'a loru in cele materiale binecuvantati de *Dumnedieu*. Anulu si diu'a nasterii lui nu le sciu.

Elu invetiā curaulu scōleloru cu calcurile cele mai laudavere, si ērā pregatitu pentru de a ocupā vre unu locu de oficiantu, dar pre acelu timp, *Romanulu* ca *Romanu* nu-i ērā iertatu a aspirā la nici unu postu, nici macaru de notariu comunalu. Inse *Provedinti'a* pentru geniulu si misiunea, la care ērā se fia chiamatu si careia ērā devotatu, ii aduse o ocaziune bine venita, cāci avendu *Imperatulu* nostru resbelu cu *Francia*, se cerū din partea *Ungariei* formarea unei *insurrectiuni*, si asiā cu ocaziunea

(Din Bucovina.) De mai multe ori ne planerăm acū despre masinarile întrebuintate de veneticii nostri spre cōtopirea și sterpirea sentiementului romanu in pamentulu nefericitei Bucovine; desvalirăm inaintea lumii faci'a, ce o dedura strainii tuturor institutelor noastre de invetiamentu; vorbirăm despre persoanele cari le conducū și arataram, că scopulu acestor domni și alu metodei lor e „desnatiunalisarea“. Facurăm totu odata cunoscutu, că poporulu bucovinēnu, pe langa tōta neclatur'a s'a, totuși cunoscutu cu mintea sa sanatoasa tendint'a strainiloru si se opune desnatiunalsarii, căci nu voesc se tramita copiii sei in școlile noastre *nenatiunale*. Dar' strainii nostri ni dicu: „că ei nu voescu se ne germanisedie, ci numai se ne cultivate, facandu-ne si pre noi Bucovinenii partasi culturii germane; dar' mediulu culturii germane e limb'a germana, pentru aceea, ca se potemu intra in paradisu culturii germane, nu debe se refusăm limb'a germana, „căci cine refusa limb'a germana, acela refusa cultura germana.“ Acesta logica e dētna de „Neue freie Presse“ din Viena, sēu de profesorulu Unger de la universitatea de acolo. Cumca mediulu culturii „germane“ e limb'a germana, este fōrte adevratu; dar' la care poporu nu e limb'a sa totu odata si mediulu culturii sale? Sēu, domnilorū Nemti, pōte că mediulu culturii germane se fia altulu de cătu limb'a germana, mediulu culturii franceze altulu decātu limb'a franceza, mediulu culturii italiene altulu decātu limba italiana ect. Sēu facut'a mare sporu cultura latina la germani, pan' ea se propunea pe'n școli in limb'a latina?? De buna sēma că nu! ci ea pan' atuni'a eră numai o poleitura esteriōra, carea sclipiā ici colo pe'n Germania remanendu masei poporului straina. Radecini incepū ea a prinde in Germania abiā atunci, candu lapedā limb'a straiulu latinu, si imbracandu-se in celu germanu, se apropiā catra poporulu germanu. Totu asiā nu pōte prinde radecini neciadi cultura germana la neci unu poporu pan' nu va lapedā ea totu din sine ce e specialu germanu si pan' nu se va imbracā in limb'a poporului respectivu si nu se va acomodā individualitatii lui, si prin urmare cu privire la Romanii bucovineni „pan' nu se va acomodā individualitatii poporului romanu si nu se va imbracā in camesi'a limbii romane“, tocmai din cauza că „mediulu culturii facarū poporu e numai si numai limb'a lui propria.“ Ast'a e calea care ar trebui se o prourmedie germanii nostri dēca ar voi se ne cultve cum dicu ei, dar' nu se ne germanisedie; ori-care alta cale e „germanisare“ Dar' cum se lucre dloru pentru cultivarea Bucovinei in limb'a romana, dēca nu o pricepu si nu o cunoscū?! Ba ei facu inca si mai multu. Ei grigescu adeca, ca Bucovina se nu aiba neci candu invetiatori cari se pōta propune in limb'a romana. O vedemu acēst'a din modulu cum se impartiescu stipendie pentru candidatii gr. or.

cesitatea ne-a constrinsu a intrunī principiulu oralu cu celu scripturistulu.

Incātu despre instantie, elu crede că in principiulu nici nu exista mai multu decātu dōne foruri, adeca consistōriele diecesane si celu metropolitanu. Cu privire la motivulu parintelui episcopu Popasu dice, că s'a luat in consideratiune numai cele prescise in §. 33 din statutulu org. In fine recomanda operatulu spre primire.

Presidiulu spune, că parerea sa se va cuprinde in privint'a acesteii cause tetu din acele lineamente generale, care a avutu ecasiuno a le espune ocașionalminte si in alta șiedint'a a acestui congresu, si continua dicendu, că desī sistem'a consistoriala in trebile matrimoniale pomenesc de parti, totuși in adeveru nici in acelea, nici in cele disciplinari nu se pōte admite existint'a de parti. Consistoriulu decide a se tienē inquisitiune, apoi se se aseulte si acusatulu. Daca caus'a nu este prē momentosa se decide dupa aceste precedenti, ēr dēca e de mai mare insemnitate, atunci incusatulu se pune in stare de acusatune formală prin fiscalulu consistorialu Densulu e de parere, ce se se aplice principiulu immediatu si alu oralitatēi in sa se nu fie nimenea opritu de a si potē luā si subsitutu, daca i-ar veni mai bine la șocotēla si ar cere apriatu. (— Babesiu aschiama: „asiā este bine!“) face observarea, ca unii dintre antevorbitori, cari sunt in contra oralitatii au anintitu ca motive si acea impregiurare, că poporulu mai reuse apera elu insusi, decātu cum ilu apera advocatii. In acēsta privint'a densulu are cu totulu alte esperiintie si acelea i le-au intaritu si alti diregatori civilicari spunēcă poporulu romanu, candu e trebuintia se se aperi in persōna, vorbesce cu o logica, de te prinde mirarea— In privint'a instantielorū prē Santi'a Sa e de parere, că in fakta nu potu se esiste decātu dōna, adeca consistoriale eparchiale si celu metropolitanu. In cele matrimoniale concede, că dupa proieptulu de facia sunt trei foruri, dar in aceste cause dice că ar fi bine, ca si dēca sentint'a șcaunului protopopescu si a consistoriului eparchialu ar fi de o potriua, totuși se fie concesu partiloru a apelā si la consistoriulu metropolitanu. Pentru dragoste si bun'a iutielegere, intre organele bisericescēi; pentru cursulu regulatu alu administratiunii si pentru vaz'a bisericeii, ar fi de ne-n-cungurata necesitate, a se specificā agendele șenguratecelorū organe mai cu sama intre protopopiate si consistorie. Pune intrebarea că care opiniune o primesce congresulu, a lui Babesiu sēu a comisiunei!

Dep. Branu formuleza propunerea in urmatoriulu modu: Pentru scurtimea timpului congresulu de fatia nelasanau-se in desbaterea acestui obiectu, ilu preda sinodelorū eparchiali, ca se si dee parerea despre elu la urmatoriulu congresu. Acesta propunere se primesce cu majoritate. —

tie ajungu pentru veri-ce cauza, si — celu multu pōte fi vorb'a de unu foru de casatiune. Aci vorbitoriulu splica diferent'a intre sistem'a moderna si cea cuprinsa in operatulu comisiunei. —

Acestea sunt pe scurtu — *principiale* pe bas'a caror'a ar dori dep. Babesiu a se face o procedura. Daca se decidea progogarea congresului, orā usioru, căci poteamu insaroinā o comisiune cu acēsta afacere. In impregiurările de fatia in sa trebuie cautatu altu expedientu. Fiinducā este necesitate necungiuravera de o asemenea procedura este de parere, ca acestu elaboratu se se predee sinōdelorū numai ca materialu; acelea se compuna instructiuni provisorii si se le introduce in diecesele respective; sēu — daca se va imparē mai potrivitu, se le astērna consistoriului metropolitanu, carele se compuna o norma provisoria. Mai bine decātu se creām ceva reu si se primimū ce altii au lapedatu, mai bine nimicu; a' nune in sa mai bine se renanemu de o camdata pe langa procedur'a ce o avemu parte in sistem'a consistoriala, parte aici in archidieceasa, introdusa prin sinodu si prin usu. Elaboratulu se se primēca numai ca materialu.

Dep. Lazaru Jonescu e contra parerii antevorbitoriului si nu primesce motivele aduse de Babesiu. Eu sciu din praca, dice oratorele, că parti totdeuna au essistatu la noi; Ce se atinge de procedur'a orala si imediata, partile ar fi mai iugreunate de cătu cum sunt acum, căci cum se va duce elu la Sibiu la apelatori.

Sustiene deci că e mai usioru prin acte si advocatii. Ne fiindu timpulu pentru desbatere, densulu e de parere se se predee acestu elaboratu, consistorielorū, se-lu puna in lucrare si apoi se refereze despre rezultatulu aplicabilitatei lui. —

Parintele episcopu Joan e de parere se se predee consistorielorū numai ca materialu pentru compunerea unei proceduri; ca lege, nici chiar provisoria, nu s'ar putē admite elaboratulu nici din acea cauza, căci sta in mai multe puncte in contradicere cu statutulu organicu d. e. proieptulu acēst'a ia protopopiatulu de instantia I. si in acele cause, in cari protopopiatulu este delegatulu consistoriului. Dep. George Pesteanu. In adeveru, că in incurcatur'a si nechiaritatea, in care ne aflām cu deosebire noi protopopii, nesciindu, cari cause disciplinari se tienē de șcaunulu protopopescu, asiā fi asteptatu, ca acēsta procedura se se fie detiermuru chiar si limpede, ca se nu venimū in conflictu cu consistōriele. A dōu'a n'avemu nici o instructiune, nici o lege, că in casuri de renitenita ce avemu se facemū?

Dep. II. Macelariu dice: este urgentia de o procedura disciplinara unitorma si desī procedur'a presenta e manca, totuși neconsiderarea urgentiei ne pōte aduce mai mari daune, decātu defectele acesteii proceduri. Incātu despre principii observa, că nu la tōte nici la toti se potu obserbā si aplicā aceleasi principii. Ne-

lucru fatalu la noi, căci de cāte ori ne adunāmū fia in congresu, fia in sinōde, totdeuna se cere se facemū multu, in sa fara se considerāmū că la multu se core si timpu si studiu multu; șuntemu prē indiferentii fatia au calitatea celoru ce stāmū se creāmū. Oratorele resuma cuprinsulu elaboratului si apoi continua: eu marturisescu, că am asteptatu se ni se cetēca o procedura completa, pentru tōte categoriile de procese, fiindu ele tōte — dupa spiritulu canōnelorū, de aceasi natura; dar in elaboratulu cetitu nu vedu alt'a decātu nescē dispositiuni, precum si le-au fostu croitu șinguratecele dieceai si pana acum. De altmintrea nu-lu pōte multiamū acestu operatunici in principu nici in specialu. In genere nu, pentru că concede parti litiganti private in causele ce cadu sub procedur'a bisericēca. La noi nu-su, nu potu se fia procese private ci tōte sunt oficiōse, pentru că ori unde este unu procesu, este numai pentru interesulu bisericeii. Privatu, particularii potu se fia numai *denunciatori*, adeca aretatori ai casului de cercetatu si de decisu; — acuatoriulu pururiā este si trebuie se fia șiscoulu publicu alu bisericeii. Insesi isvōrale dreptului si motivele decisiunei — nu potu fi de cătu canōnele, usulu bisericeii, interesulu moralei crescinesci. Ori unde vine vorb'a de unu interesu de dreptu privatu, competint'a bisericeșca incēta. Deci acestu principu nu este observatu in proieptu.

Ne fiindu observatu acestu principu fundamentalu, firesce că nu s'a observatu nici alu *doilea*, purcediatoriu din acēl'a, adeca ca — procedur'a se fie numai un'a pentru tōte casurile.

Dar nici principale proceduri insesi nu corespondu. Daca creāmū o procedura, interesulu poporului si demnitatea bisericeii demanda, se o creāmū asiā, incātu poporulu pre care-lu privesc se fia usioratu si se afie deslegari repedi, drepte se ne'npreunate cu multe apese. Incātu pretinē demnitatea bisericeii, trebuie in acēsta privint'a se tienemu in vedere procedur'a stravechia, pe care o urmau șantii parinti, si — se consideramū progresulu facutu de sciintia; aci vom adā, intelnindu-se spiritulu liberalu, pe care astadi lu professeza lumea intrēga. Se nu ni luām de modelu pe acele state cari mai sustienū in procedura remasitie din timpurile inquisitiuniloru si ale feudalismului. Astfelu de remasitie este procedur'a in scrisu si plina de forme; o procedura care manca si timpulu multu si bani multi, fiindu că in tōte casurile, la toti pasii ure trebuintia de conducere si apearare prin o a trei'a persōna, prin advocatii. Numai procedur'a orala, si imediata coresponde, unde adeca fiecare omu 'si pōte representā si aperi elu insusi in persōna causele sale in tōte forurile (fora in sa ca se-i fia opritu a si luā si se altulu intr' ajutoriu, daca importaut'i sēu incurcatur'a casului recere.

Inca un'a. Sistem'a de trei foruri, carea in vechiulu treoutu n'a fost conosciuta, astadi asemenea nu se mai potrivesce. Dōne instan-

ciōst'a tenerulu Nicōra se inrolā de voluntariulu in insurectiunei, si dupa capacitatea sa fu relicatu la rangu de Capitanu mai cu sēma pentru nobilii Romani din comitatulu Aradului si alu Bichisiului, cari in prip'a cea mare nu se potau exercitā de unu strainu, carele nu vorbiā limb'a lorū, si in anulu 1806 se afiā pre camplulu de lupta langa șirurile de linia ale MSale; sub insusi ochii M. Sale, carele acum pasese Viena cuprinsa de Franceai, si carele locuā in astrele militare, — atāt'a eroismu desvoltā cu Romanii nostri, incātu atrase admiratiunea comandēi militare si atentiunea MSale. Dupa meza resbelului ca voluntariu, erā se se laso a asa cu toti camaradii sei.

Insa Moise Nicōra, fu chiamatu de MSa ca instructoru alu printiului de corōna Ferdinandu, si prin midiloculu acēst'a veni in resieșint'a imperatēca, cu care ocașione facū cunosciintia cu unu consiliariu de la cancelari'a pulica Transilvanēna — i-am uitatu numele, in sa ciu că e Romanu de origine — si prin acēst'a a ministriulu presiedinte.

Prin omenii acēstia de mare influentia șessoperatu elu edarea faimōsei Resolutiuni imperiale din anulu 1810 in privint'a Episcopiei din Ardealu, că adeca episcopulu de acolo se se alege prin sinodu, cu acea restringere, că numai Romani si numai din filii Ardealului potu candidati.

Episcopulu Moga s'a alesu in urm'a acēsteei resolutiuni. Ca unu curiosu impartiescu

că avendu Moga 6 voturi M. Sa in consiliulu deciditoriu s'a pronunciatu: „Șeraculu Moga numai 6 voturi a capetatu, se-i dau si eu pe alu meu“, si asiā se facū Episcopu din parochu simplu si din tagma preotilorū mireni. Dar acēsta resolutiune avū multe a patimū prin in trepunerea Patriarchului Raiaciū la an. 1847, carele midiloci, ca se pōta fi alesu de Episcopu ai Ardealului si alti Romani din tōta Monarchi'a austriaca; prin acēsta midilociere potū deveni candidatu Esc. sa D. Andreiu baronu de Siaguna.*

Moise Nicōra, erā in curtea imperatēca implinindu-si innalt'a misiune de instructoru alu printiului de corōna. M. S. Imp. Ferdinandu meditā desu a supr'a pasiloru contrari, cari vreau se ignoreze si nimicēca intentiunile M. Sale in privint'a desteptarii popōralorū sale, si mai cu sēma pasii facuti contra natiunei noastre cei misere si pasese de tōta lumea, birocraata si aristocrata. —

In anulu 1816, candu venise la MSa infernal'a denunciare contra Preparandiei, Martirulu nostru plinise carier'a sa, si erā acum imbiatu din partea M. Sale cu unu postu cameralu, ma erā imbiatu si cu man'a unei dame de curte spre a-si incepe unu viitoriu norocosu. Dar densulu ca si Moise alu Evreilorū, carele mai preferiā a suferi cu poporulu

* Vedi ambele resolutiuni in Lescionulu de Conversatiune bisericescu alu Profesorului Gavra.

lui Israelu in pustietati șisclavia, decātu a se imbuibā la mesele cele splendide a lui Faraonu, asiā si Moise alu nostru refusā tōte, si prin elocint'a sa trase atentiunea M. Sale a supr'a asupririlorū natiunei Romane. Descoperi M. Sale că nu doresce nimicu alt'a, decātu ca M. Sa dupa promisuniile cele prē innalte si intentiunea ce o are spre cultivarea popōralorū sale, se-lu denumēca de deputatu alu Romanilorū ca potendu culege datele necesarie se le șubstērna M. Sale, ca acelu prē inaltu se se indure a face cele bune pentru natiunea Romana.

Fiindu M. Sale in prōspeta memoria infernal'a denunciatiune, aflā de binevenitu pe acestu omu spre realizarea intentiunilorū Sale prē inalte si numai de cătu ilu denumesc si cu decretu ilu intaresce de deputatu alu Romanilorū din Ungaria si Banatu, providendu-lu si cu pensiuene de capitanu. Astfelu se intōrșe Nicōra la ai sei, spre a-si incepe carier'a apostolica. M. Sa dupa avutele convorbiri cu Nicōra in privint'a infernalei denunciari rōnduesce si 2 comisari Regesci in persōnele DD. baroni Venchai si Foroi, cari visitara Inst. Preparandialu si tōte școlile elementarie, in tōta Ungaria si totu Banatulu. Fia disu spre laud'a numelui lorū, că cu relatiunile lorū imbuturara inim'a Monarchului nostru, nu fora putenū sacrificiū si din partea lui Nicōra, carele insufletā pre invetiatori si comune in privint'a acēst'a. In felulu acēst'a i succese lui Nicōra, ca infernal'a denunciare se puse ad acta,

spriginindu M. Sa si mai departe cu parintēca ingrigire activitatea intreprinderilorū pre terenulu invetiamentului elementariu.

Acum indiestratu cu decretulu M. Sale ca „Deputatu alu Romanilorū“, vine in midiloculu nostru si-si incepe activitatea. Aici am se reflectadiu la parerea adusa de D. Arcosi, că nu pōte fi adevratu că Nicōra se fia avutu plenipotentia șubscrisa din partea clerului si a poporului, căci in casulu acēst'a nu ar fi trecutū 14 zile, pana ce l'ar fi pusu la umbra, dupa cum erau impregiurările pe atunci, si eu intrebū, că care dintre preotii ar fi cutozatu a șubrie o asemenea plenipotentia, fatia cu Episcopii cei despoi, precum de comunu se șcie că episcopulu Avacumovicū presidā la mēs'a consistoriului cu corbaculu in mana si de loviturile lui nu erau crutiati nici insisi protopresviterii; apoi, căti barbati intieleginti civili avea natiunea noastră pre atunci? ēra mass'a poporului cu antistea comunala, ce erā ea? candu unu miseru de șpanu dominalu avea potere de a mesurā 24 de bōte celui mai de omenia țieranu; candu unu jurasoru comitatensu, numai daca nu-lu bagā cineva in sēma, si nu-i fugiā iute din drumu, sēu ca nu-si luā palari'a iute de pre capu, in midiloculu dramului ii mesurā 25 de bōte, de cari nici preotii nu erau șcutiti. Asia d. e. pre preotulu din Siagu l'au dusu pandurii legatu in fiere si țierindu-lu, in temnit'a comitatului fora de nici unu temeu, ci numai pentru că in biserice'a de acolo ce erā de laturi de satu, aflāșera cai furati si ascunsi, asiā pentru crim'a altor'a avū preotulu a suferi chinurile cele mai ingrozitōrie.

Va urmā.

precum pentru gimnaziul din Suceva, așa și pentru școlă reală din Cernăuți.

Dupa ce se fundara aceste două școli pe spesele fondului gr. or. se decide ca se se trimită juri gr. orientali la universitatea din Viena ca candidați de profesura pentru aceste școli. Desfăcând această decizie s'a făcutu acou înainte de 12 ani, totuși neci în diu'a de astăzi nu sunt încă toate obiectele la neci un'a din aceste școli, proviedute cu candidați. Așfă se afla pentru școlă reală astăzi în Viena numai trei candidați și doi profesori în Cernăuți, deci la olaltă 5 gr. orientali, pe candu sunt necesari peste 15. La gimnaziul din Suceva sunt unele obiecte ocupate numai cu câte unu candidatu, altele sunt de totu vacante. Si totuși se respunde junilor, cari ceru stipendie pentru vr'unu obiectu, că nu e lipsa de candidatu. Tendință, din carea facu domni Nemți acăst'a, e că numerulu profesorilor gr. orientali romani se nu fia neci candu completu și asiă se nu fie cu potința de a propune vre odata în Bucovina în limb'a poporului bucovinenu. Dăca nu ar fi acăst'a tendință a Nemților, apoi numerulu candidatorilor gr. orientali nu numai că ar fi completu, ci elu ar avé celu putienu pentru fia-carea din ambele școli câte trei inși spre reserva la o intemplantă de mórte a unui séu altui profesor. Si acăst'a s'ar poté realizá fora neci o greutate pentru fondulu gr. or. Dar' ce folosu, eă acăst'a realizare stă în contrastu cu tendință neumtiésea. Avera fondulu o respescu Nemții în modulu celu mai culpabilu, ci numai pentru scopulu, pentru care e elu meritulu nu lu întrebuintă. Se imbogatescu din elu nu numai venetiții de Nemți, ci în timpurile din urma și jidani. O voi neferecitoru principi ai vechiei Moldove, cari adunarati aceste comori !!

Cumca Nemții nu voescu, ca Bucovinenii se-si aiba vre odata profesorii soi, demustra și fapt'a că ei nu eseriu concurse neci odata pentru stipendie aceste, precum se face la alte stipendie de universitate, ci ei lasa lucrulu de totu în întunerecu, ca nimene se nu scia ceva de elu. Dar' vedindu ei, că totuși incurgu o multime de petitiuni pentru aste stipendie și competitorii sunt totu studiatu emeninti, misiorez stipendie îndata pan' la 30 fl. v. a. pe luna si-si ajunsera scopulu căci petitiuni noue de atunci nu pré incurgu, éra dintre aceia ce aveau acou stipendie, le lasara unii și trecura la facultatea de drepturi, alții, nevoindu se rabde fôme priu Viena, o parasira și se impraciara pen lume, numai fôrte putieni mai remasera în perseverență suferindu fôme, frigu și alte rele, ingreunandu-li-se astfelu studiele în modulu celu mai supremu, și dăca remanu ei în aceste împrejurari la studiele de filosofia în locu de patru ani, câte scise pan' la optu ani, nu ne potemu mirá; i condamnau înse pre aceia cari i adusera în acăst'a stare, înmormentandu li sanatate și stricandu li viitorulu lor, căci de nu ar fi fostu asta seducere, multi din ei ar fi acou barbati de stare, fie chiar si ca preuti, totuși ar fi mai bine pentru Bucovineni, decâtu se se pérda junii nostri cei mai talentati, cari au fostu în studiele gimnaziale flórea întregi junimi studióse. — Dixi. —

PROTOCOLULU

adunării generale a II. a Reuniunii invetiatorilor romani gr. or. din Dieces'a Caransebesiului, ținute în opidulu Oraviția, în 9, 10 și 11 Augustu 1870.

De facia au fostu invetiatorii din consemnarea sub A). alaturata, în numeru de 94; unu numeru frumosu de intelegință și mai multi cetateni.

Dintre straini, ca óspe, veduramu numai pre O. D. Franciscu Suttay, subinspectorulu scolaru comitatensu, carele participá la mai multe ședinții.

Sedința I. din 9 Augustu.

1. Conformu apelului și programei publicate în foile natiunale romane, invetiatorii se adunara la 9 óre n. d. m. în școl'a dlui invetiatoriu Novacu; aci consultandu-se despre mai multe cauze scolare, alésera localitatea s. biserici de locu pentru ținerea ședințelor publice ale Reuniunii. —

La propunerea șefului V. Nicolescu se alése o deputatiune constatatoriă din invetiatorii: J. Novacu. St. Lipovanu și C. Popoviciu, cu însărcinarea de a invitá la adunare pre

P. O. D. Jacobu Popoviciu, protopresbiterulu, ca comisariu din partea supremei inspectiuni scolare, și pre Spect. D. Andreiu Ivacicoviciu, ca pre comisariulu politicu.

2. Alése deputatiune numai-decátu mersu și invitá pre mai susu laudatii dñi comisari, cari delocu și venira în midilocolu invetiatoriloru la școlă, de nude împreuna se purcesse la s. biserica.

3. Sant'a liturghia, urmata de invocarea s. spiritulu, o celebrá P. O. D. protopresbiteru asistatu de inca doi preoti, cantandu invetiatorii cantarile indatinate. Dupa finirea santei mise, P. O. D. protopresbiteru ținé o cuventare însufletitória, petrecuta de catra adunare cu mai multe urări entusiastice de „Se trăiesca“. Cuventarea se acude sub B).

4. Finindu-si P. O. D. cuventarea, D. presedinte alu Reuniunii Vasilie Nicolescu și ocupá loculu presidialu și premitiendu o cuventare acomodata dilei, dechiará adunarea Reuniunii invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caransebesiului pentru an. 1870. de deschisa.

5. Mai departe D. presedinte reportá despre activitatea comitetulu Reuniunii de la adunarea prima generala pana în diu'a de astăzi; aretá numerulu membriloru și starea fondulu Reuniunii, dupa „Reportulu“ de sub C). — Tóte aceste adunarea le luá spre sciința.

6. Fiindu tempulu înaintatu, Dlu presedinte inchide ședința la óra 1½ dupa mediadi, amintindu că ședința venitoria se va ținé mânedi demaneti'a la 8 óre.

Sedința a II. din 10 Augustu.

La 8 óre n. d. m. toti invetiatorii se adunara în S. biserica și dupa rogatiunea „Imperato cereacu“ se alege — la propunerea dlui presedinte — o comisiune statatoriă din dñi Tiapu, Novacu și Orza cu însărcinarea de a revedé disertatiunile intrate mai de curendu dela membrii Reuniunii și inca nerevedite de comitetu.

8. Dupa programu sunt la róndu disertatiunile Primulu disertatoriu este D. Ferdinandu Chiritia, carele la cercarea D. presedinte se presinta în midilocolu invetiatoriloru și disertéza despre „Lineamintele instructiunii“. Elaboratulu se acude sub D).

9. Dupa finitulu acestei disertatiuni, D. presedinte cu parere de reu descopere adunării că comembrulu și vicepresedintele Reuniunii, D. Joanu Opra, carele primisa a disertá despre „Medilócele de a promová cultur'a la poporu“, n'a venitulu adunare, și că prin urmare despre asta materia, nu se póte disertá.

10. Totu așa remane nec-titu și elaboratulu despre „Agricultur'a și Orticultur'a la poporu“ din caus'a neinfatisării dlui invet. Ghina, carele a luatulu supra-si prelurarea acestei teme.

Vine róndu la D. invet. V. Gurgutu, carele disertéza despre „Metasaritu“. Elaboratulu se alatura sub E).

12. D. I. Marcu disertéza despre „Atențiune“ Elaboratulu se acude sub F).

13. Comisiunea alése spre a r. vedé elaboratele de disertatu, incurse de la dñii membri, reportéza, că disertatiunea dlui inv. Dimitriu Gasparu despre „Scopulu Reuniuniloru și folosulu loru“ e buna și se póte cetf în adunare, éra a dlui inv. Const. Toma despre „Neajunsurile invetiatoriloru numai dupa ce se va corege se va poté propne în publicu.

Sedința se inchide la 12 óre, anuniandu-se ținerea celei urmatorie pe 3 óre dupa mediadi.

Sedința a III. din 10 Augustu.

14. Sedința se incepu cu „Bine esti cuventatu.“ Presedintele rónge pre dlu inv. D. Gasparu se-si cetése disertatiunea; acése-t'a disertéza despre „Scopulu Reuniuniloru și folosulu loru.“ Elaboratulu se acude sub G).

15. Presedintele cu parere de reu comunica neinfacișarea dlui invetiatoriu I Simu, carele prin unu morbu greu fú impededatu a participá la adunarea generala, prin urmare disertatiunea despre „Instructiune și educatiune“ din caus'a că n'a tramisu-o nu pote fi acudata. — Se ié spre sciința.

16. Ne mai fiindu alti disertatori, presedintele propune alegerea unei comisiuni pentru revederea ratiociniului pe an. 1870, presentatu de casariulu C. Popoviciu.

Propunerea se primesce și se alege în comisiune dñii Novacu, Olariu, Savu, Miescu, Ber-

cea, Micsia, Dogariu, Eremia, Draganu, Gruescu, Ficea, Constantinoviciu, Borlovanu, Gasparu, Cimponeriu și N. Savu. Comisiunea se însărcina a reportá despre rezultatu în ședința de mânedi. (La alegerea acestei comisiuni s'a cautatu, ca fiecare protopresbiteratu se fia reprezentatu cu câte unu membru.)

17. Propunerea dlui F. Chiritia, ca totu acăst'a comisiune se se însărcine și cu facerea bugetulu pe an. 1871, se primesce cu adusulu, că și bugetulu lucratu de comisiune se se astérna adunării în ședința de mânedi.

18. Presedintele însăciințéza Reuniunea, că dñulu invetiatoriu F. Chiritia este resolutu a merge la Altenburg pre un'a lunu, spre a participá la prelegerile școliei de agriculturá; dar i lipsescu spesele de caletoria; face deci propunerea ca adunarea se-i asigne o suma câtu de mica din fondulu Reuniunii. Adunarea primesce propunerea cu placere, și desif fondulu Reuniunii este micu, totuși luandu ip consideratiune folosulu ce-lu casoiga prin tramitarea unui membru din midilocolu ei la acelu Institutu, adunarea i acórda una suma de 20 fl. v. a. și însărcina pre casariulu C. Popoviciu a imanuá dlui F. Chiritia, pe lapa cuitantia sun'a, acordata. D. F. Chiritia multiamindu adunării pentru acestu ajutoriu, promite, că la venitoria adunare generala va disertá despre „Agricultur'a“ și avendu uneltele necesari, se va produce și în practica studiulu acelu'a.

19. Dñii P. Babesiu și N. Stoianu tramitendu competința anuală, se scusa în scrisu că din cauze de morbu n'au potutu veni la adunare.

Se ié spre sciința; éra banii tramisi se predau casariulu. —

20. Constatandu-se numerulu recerutu pentru aducerea de deciziuni valide, casariulu propune alegerea unei comisiuni, care se examine Statutele Reuniunii.

Propunerea se primesce și se alege în comisiune dñii V. Nicolescu, Novacu, Chinezu, Popoviciu, Chiritia, Lipovanu, Gurgutu, Olariu, Tiapu, Gasparu, Marcu, Constantinoviciu și Giuca, însărcinandu-se a-si dá parerea în ședința de mâne.

21. D. presedinte pune la ordine în sensulu programulu alegerea membriloru onorari.

Se propunu și alege de membri onorari O. DD. Dr. Pavelu Vasiciu consil. scol. în pensiune, Elia Macelariu, cons. guvernialu din Transilvania, N. Opsia esactoru comit. și Elia Traila adiunctulu advocatulu în Oraviția.

D. presedinte V. Nicolescu cu bucuria aduce la cunoștința adunării, că Il. Sa comiteulu supremu Ioane de Fauru a promisulu unei deputatiuni că se va face membru protectoru alu Reuniunii acesti'a, și că din tóte poterile se va nisul a springini Reuniunea. A mai promisulu Il. Sa, că pre viitoru va mediloci ca invetiatorii caletorindu în cauze oficióse scolare, se capete antepriusur'a cu pretiulu scadiutu de 52 cr. v. a. statiunea ca și funcioniarii comitatensi. —

Acése't'a impartasire adunarea cu bucuria o ié spre sciința. —

23. Bibliotecariulu, dñulu F. Chiritia încunoscințéza adunarea că Dlu V. Babesiu a donatu bibliotecei Reuniunii nóstre o Retorica romana; asemenea Dlu preotu Antoniu Galiciu o filosofia în limb'a romana și în alte două tomuri.

Se ié spre sciința și se decide a li se aduce multiamita protocolaria.

Sedința se inchide la 9 óre sér'a, oca venitoria se pune pre mâne demaneti'a la 8 óre.

Sedința a IV. din 11 Augustu.

24. La 8 óre n. d. m. se deschide ședința cu cantarea „Imperato cereacu“.

Presedintele face întrebarea, dăca ar fi bine, ca loculu de administratiune alu comitetulu Reuniunii se se stramute întocmai ca și loculu adunariloru generali?

Adunarea decide ca loculu de administratiune alu comitetulu Reuniunii pentru totu-deun'a se fia orasiulu Lugosiu.

25. Pavelu Chinezu propune, ca invetiatorii se desvólte din tóte poterile una activitate corespondentoria apelului dlui Babesiu din „Albina“, unde îi provóca a lucrá prin sine pentru sine, ca la venitoriu congressu se fia și ei reprezentati prin câteva persóne din sinulu loru. —

Propunerea se primesce cu placere promitiendu toti invetiatorii a se pune în contielegere cu intelegința și a lucrá ca se reése

alesi pentru congressu dñii Vasilie Nicolescu invet. în Lugosiu și Const. Popoviciu inv. în Sidióra. —

26. Comisiunea emisa sub 16 repórta, ca socot'a de pe an. 1870, depusa de casariulu este corectă; propune deci a i se aprime multiamita și a i se dá absolutoriulu necesariu.

Se primesce, și presedintele în numele adunării multiamese casariulu pentru acurá't'a manipulare cu averea Reuniunii, imanuandu-i absolutoriulu cuvenitu.

27. Presedintele V. Nicolescu în numele întregulu oficiolatu alu Reuniunii abdicu multiamindu adunării pentru increderea pusa în elu și provocandu adunarea a pasi în sensulu §-lui 13, lit. g) din „Statutu“ la alegere noua a funcioniariloru Reuniunii.

28. D. inv. Novacu în numele adunării aduce multiamita personalulu oficiosu alu Reuniunii pentru ostenețele puse în favorulu Reuniunii nóstre în decursulu anululu espiratu, cerendu ca propunerea sa se se ié la protocolu.

Se primesce, și adunarea erumpe în strigari de „Se trăiesca“.

Adunarea la propunerea dlui Novacu și alege unu presedinte provisoriu în person'a dlui Constantinu Dogariu ca celu mai betranu invetiatoriu, și de notariu pe Dimitriu Gasparu.

30. Presedintele provóca adunarea a se constitui de nou.

Adunarea între strigari entusiastice de „Se trăiesca“, realege de presedinte pre dlu Vasilie Nicolescu; ér de notariu se alege dñii Joanu Simu și Dimitriu Gasparu.

31. D. presedinte multiamese adunării pentru mai departe încedere ce pune în densulu, și promite a lucrá din tóte poterile în favorulu și pentru prosperarea Reuniunii.

32. Continuandu se alegerea, se alege: vice presie înto Pavelu Chinezu; casariulu Const. Popoviciu, și bibliotecariulu Const. Toma.

De membri ai oficiolatu se alege:

1. Josifu Novacu, invet. Oraviția.
2. Stefanu Lipovanu, invet. Lugosiu.
3. J. Olariu, invet. Domanu.
4. J. Marcu, invet. Boccea.
5. I. Eremia, invet. Vraniuti.
6. Aur. Draganu, invet. Ghiladu.
7. Marcu Borlovanu invet. Lugosielu.
8. Damaschinu Marcu, invet. Ciresiu.
9. Joanu Constantinoviciu, invet. Bujoru.
10. Avramu Nediciu, invet. Oraviția.
11. Ilie Jana, invet. Racasdia, și
12. Ferdinandu Chiritia, invet. Lugosiu.

Casariulu C. Popoviciu propune, ca adunarea se aléga în fiecare protopresbiteratu agentu, ca asiă se se inlesnéca adunarea și espedarea competințeloru banale.

Propunerea se primesce și se alege de agentu:

1. Josifu Novacu, pentru protbitr. Oraviției,
2. Parelul Gaitoviciu, pentru protbitr. Bisericei albe,
3. Ivanu Borcea, pentru protbitr. Ciacovei,
4. Nicola Savu, pentru protbitr. Caransebesiului,
5. Stefan Lipovanu, pentru protbitr. Lugosielu,
6. Martinu Tiapu, pentru protbitr. Verșietielu,
7. Simeonu Savu, pentru protbitr. Verșietielu,
8. Damaschinu Gruescu, pentru protbitr. Buziasielu și,
9. Joanu Constantinoviciu pentru protbitr. Fagetulu.

Acesti domni se împoterescu d'în partea adunării, a încasă ori și ce felu de bani pe sém'a Reuniunii pre cum dela membri, asiă și de la privati și apoi a-i înaintá casariulu.

34. Comisiunea emisa sub nr. 20 repórta, că cu majoritate de voturi a decisu de asta data nemodificarea „Statutulu“. Mai multi membri ceru cuventu. Se încinge o desbatero animósa, la care iéu parte Popoviciu, Chinezu, Tiapu și Giuca pentru modificarea protientulu de la 3 fl. la 2 fl., de óre ce invetiatorii cu plata ficsa de 300 fl. și fora naturale, solvescu câte 9 fl. la anu, pe candu cei cu plata ficsa de 100 fl. și naturale în pretu de mai bine de 300 fl. numai câte 3 fl.; mai ceru, ca și naturalele se se compute în bani, dupa care inea se se solvéca astfelu, ca se fia egali cu acei ce au plata ficsa. Co. tr'a acestei propuneri vorbescu: Chiritia, Novacu, Borlovanu și Lipovanu. — Punendu-se la votu, „Statutulu“ cu o mica majoritate de voturi remane nemodificatu.

Aci amintim cu placere, că la desbatero „Statutulu“ în comisiune a luatulu parte și bravulu nostru literatu D. Dr. At. M. Mariniescu.

35. Totu acăst'a comisiune subterne bugetulu pe an. 1871, care se primesce fora nici o modificatiune. Se acude sub H).

36. Astfelu fiindu-si adunarea agendele, presedintele prin'o cuventare acomodata dechiará adunarea generala din an. 1870. de inchisa.

Membrii între stringeri de mâni și imbratșiari fratiesci se despartu, pofindu și unulu altui'a ca la venitoria adunare generala în Caransebesiu se se véda sanatosi.

Autenticandu-se acestu Protocolu, s'a subscrisu. Oraviția în 11. Aug. 1870.

Pavelu Chinezu m. p. notariulu Reuniunii.